

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Tekst 1

1 maximumscore 1

Demeter had het vuur gebruikt om het kind waarvoor zij zorgde, de eeuwige jeugd en onsterfelijkheid (en eeuwige roem) te schenken / om een kind goddelijk te maken.

Of woorden van overeenkomstige strekking.

2 maximumscore 1

ἁμαρτία/hamartia

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Tekst 2

3 maximumscore 1

Semele werd door het bliksemvuur bij de geboorte geholpen; dat ze daarbij om het leven kwam, wordt niet vermeld. / Er staat: geholpen worden bij de geboorte; dit is een erg verzachtende formulering voor levend gecremeerd worden (terwijl de baby ternauwernood gered wordt).

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn.

4 maximumscore 2

- Er zijn nog resten van het paleis van Cadmus/Semele over.
- Men mag de plek niet betreden.
- Het graf van Semele is nog te zien.

Of woorden van overeenkomstige strekking.

indien drie antwoorden juist

2

indien twee antwoorden juist

1

indien minder dan twee antwoorden juist

0

5 maximumscore 1

Ze/Agave komt erachter (met hulp van Cadmus) dat ze (niet een leeuw, maar) haar zoon / Pentheus gedood heeft. / Ze/Agave herkent (met hulp van Cadmus) het hoofd van haar zoon / Pentheus (die door haarzelf gedood is).

Of woorden van overeenkomstige strekking.

6 B

7 maximumscore 2

a

- τελετάς (regel 22)

1

b

- βακχευμάτων (regel 40)

1

8 maximumscore 1 **altijd toekennen** *

πόλιν (τήνδ') (a), ἐκμαθεῖν (b) (regel 39), ἀπολογήσασθαί (b), μ' (a) (regel 41)

*Toelichting:

Gezien de vraag is de meest logische en natuurlijke lezing om het voegwoord τε te begrijpen als de verbinding van de infinitieven ἐκμαθεῖν en ἀπολογήσασθαι. Dat τε de verbinding zou moeten vormen tussen οὔσαν en φανέντα is een minder natuurlijke lezing.

Desalniettemin wordt deze interpretatie in een van de examenbundels wel als de juiste aan de leerlingen aangeboden, iets dat hun niet aan te rekenen is.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Afbeelding 1

9 maximumscore 2

a

- θύρσον / (κίσσινον) βέλος (regel 25) 1

b

- Pentheus ziet een stier voor Dionysus aan (wanneer hij hem gevangen heeft). / De Thebaanse vrouwen slachten (in het gebergte met hun blote handen) een kudde runderen af. / Als Pentheus met Dionysus op pad gaat (om de vrouwen te gaan bekijken), vindt hij dat Dionysus op een stier lijkt. / Het koor roept Dionysus (in regel 1018) op als stier te verschijnen.

Of woorden van overeenkomstige strekking 1

Tekst 3

10 maximumscore 2

- Vanuit het perspectief van het publiek is het personage Dionysus; vanuit het perspectief van Pentheus / van (een van) de andere personages is het personage een vreemdeling 1
- In tekst 2 / de proloog heeft Dionysus namelijk (in afwezigheid van Pentheus / van de andere personages aan het publiek) verteld dat hij aanwezig is in de gedaante van een mens/vreemdeling 1

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Voor het eerste deel van het antwoord geldt: het scorepunt alleen toekennen wanneer beide onderdelen van het deelantwoord juist zijn.

11 maximumscore 2

a

- Pentheus behandelt Dionysus / de vreemdeling als zijn gevangene. / Pentheus had Dionysus / de vreemdeling (gevangen laten nemen en) opgesloten (in zijn paleis / de gevangenis).

Of woorden van overeenkomstige strekking 1

b

- δέσμιος (regel 792) 1

12 maximumscore 1

het vrij zijn

Of woorden van overeenkomstige strekking.

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

13 maximumscore 2**a**

- (σ') ὅπλ' ἐπαίρεσθαι (θεῶ) (regel 789)

1

b

- De spreker is in beide gevallen een religieus leider (met aanhangers) / een goddelijk persoon / (zoon van) een god; de aangesprokene is in beide gevallen iemand / een mens die zich verzet tegen de spreker / die de aanhangers van de spreker vervolgt.
Of woorden van overeenkomstige strekking

1

Opmerking

Bij b het scorepunt alleen toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn.

14 maximumscore 1

In het Grieks heeft ἄξιαi betrekking op de bacchanten/vrouwen; in de vertaling (heeft 'hij heeft verdiend' betrekking) op Dionysus.
Of woorden van overeenkomstige strekking.

Opmerking

Het scorepunt alleen toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn.

15 maximumscore 1

(οὕτε) δρῶν

16 maximumscore 2

- Nee, in regel 807 spreekt Pentheus tegen de vreemdeling en diens aanhangers / Dionysus en diens aanhangers
 - In regel 809 geeft Pentheus een bevel aan zijn eigen dienaren
- Of woorden van overeenkomstige strekking.

1

1

Opmerkingen

- *Niet fout rekenen wanneer de ontkenning in het antwoord impliciet is gelaten.*
- *Wanneer bevestigend is geantwoord en de aangesprokenen van regel 807 of van regel 809 correct zijn beschreven, 1 scorepunt toekennen.*

Vraag	Antwoord	Scores
17 maximumscore 2		
a		
<ul style="list-style-type: none">• Hiervoor probeert Dionysus Pentheus over te halen / te overreden / te adviseren (zich niet tegen Dionysus te verzetten); hierna gaat hij hem misleiden / hierna gaat hij doen alsof hij hem wil helpen (maar leidt hij hem naar zijn ondergang)		1
b		
<ul style="list-style-type: none">• Hiervoor is Pentheus dreigend/agressief; hierna is hij onderdanig aan Dionysus. / Hiervoor wil Pentheus de vrouwen/bacchanten bestrijden; hierna wil hij ze gaan bekijken / hierna wil hij hun activiteiten leren kennen		1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
	<i>Opmerking</i> Zowel bij a als bij b het scorepunt alleen toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn.	
18 maximumscore 1		
	De vrouwen zijn juist niet dronken / drinken helemaal geen wijn; dat heeft een bode/herder hem verteld. Of woorden van overeenkomstige strekking.	
	<i>Opmerking</i> Het scorepunt alleen toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn.	
19 maximumscore 2		
<ul style="list-style-type: none">• σφ' (regel 811)• νtv (regel 814)		1 1

Vraag	Antwoord	Scores
20	maximumscore 3	
a	<ul style="list-style-type: none"> • (βυσσίνους) πέπλους (regel 821) 	1
b	<ul style="list-style-type: none"> • Pentheus protesteert omdat hij er zelf moeite mee heeft dat een man vrouwenkleren draagt / dat hij als man vrouwenkleren moet aantrekken; Stijn protesteert omdat anderen er moeite mee hebben dat een man / dat hij als man vrouwenkleren aantrekt. / Pentheus protesteert omdat hij geen vrouwenkleren wil aantrekken; Stijn protesteert omdat hij wel vrouwenkleren wil aantrekken 	1
c	<ul style="list-style-type: none"> • Ze willen allebei respectvol behandeld worden / geaccepteerd worden als wie ze zijn 	1
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
	<i>Opmerking</i>	
	<i>Bij b het scorepunt alleen toekennen wanneer beide onderdelen van het antwoord juist zijn.</i>	
21	maximumscore 1	
	In beide regels doet de vreemdeling (tegenover Pentheus) alsof hij en de god Dionysus twee verschillende personen zijn. / In beide regels is sprake van de god Dionysus, terwijl Pentheus niet weet / terwijl het publiek weet dat de vreemdeling zelf Dionysus is.	
	Of woorden van overeenkomstige strekking.	
22	maximumscore 3	
a	<ul style="list-style-type: none"> • (een lid van) het koor / de koorleider / de bacchanten 	1
b	<ul style="list-style-type: none"> • Het koor / de bacchanten voelde(n) zich opgejaagd door Pentheus, maar die dreiging is (in het derde epeisodion door Dionysus) afgewend. 	
	Of woorden van overeenkomstige strekking	1
c	<ul style="list-style-type: none"> • (de) orchestra/ὄρχήστρα 	1

Vraag	Antwoord	Scores
-------	----------	--------

Algemeen

23 maximumscore 2

a

- Euripides verhuisde (van Athene) naar (het hof van koning Archelaus van) Macedonië 1

b

- In Macedonië / In Euripides' nieuwe woonplaats had de Dionysuscultus een heftig karakter (heftiger dan in Athene) 1
- Of woorden van overeenkomstige strekking.

24 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Euripides is een vrouwenhater; hij beschrijft vrouwen als waanzinnige wezens, die door hun waanzin tot de meest extreme daden komen.
- Euripides is een emancipator; hij schrijft dat vrouwen als eersten door Dionysus ingewijd worden in zijn ritën.

Opmerking

Niet fout rekenen wanneer als antwoord is gegeven 'Euripides is een emancipator; hij beschrijft vrouwen als verstandige wezens, die direct de goddelijkheid van Bacchus doorhebben.'

Beoordelingsmodel voor de vertaling

Kolon 25 (regel 269-270)

25 maximumscore 2

Ὅρω δὲ καὶ Κρέοντα, (kolon 26), στείχοντα,
Ik zie Creon komen/gaan / dat Creon komt/gaat

Niet fout rekenen: δὲ καὶ (En) ook

Niet fout rekenen: Ik zie Creon, die / terwijl hij komt/gaat / komend/gaand

Kolon 26 (regel 269)

26 maximumscore 1

τῆσδ' ἄνακτα γῆς
(de) heerser/koning van dit land/gebied / van deze stad

Niet fout rekenen: γῆ grond

γῆ bodem/aarde

0

Vraag	Antwoord	Scores
27	<p>Kolon 27 (regel 270) maximumscore 2 καινῶν ἄγγελον βουλευμάτων. (de/een/als) bode van nieuwe besluiten/plannen / van een nieuw besluit/plan</p>	
	<p>Niet fout rekenen wanneer kolon 26 en kolon 27 in de vertaling direct na elkaar staan en verbonden zijn door 'en'.</p> <p>in de vertaling ondubbelzinnig geen betrekking hebbend op Creon (degene) die nieuwe besluiten/plannen / een nieuw besluit/plan aankondigt</p> <p>om nieuwe besluiten/plannen / een nieuw besluit/plan aan te kondigen</p> <p>καινῶν die/deze/dat/dit</p>	<p>0</p> <p>1</p> <p>1</p> <p>1</p>
28	<p>Kolon 28 (regel 271-273) maximumscore 2 Σέ, (kolon 29), (kolon 30), ἀνεῖπον τῆσδε γῆς ἔξω περᾶν φυγάδα, Ik beveel jou als balling uit/buiten dit land/gebied / deze stad te gaan / dit land/gebied / deze stad uit te gaan</p>	
	<p>Niet fout rekenen: γῆ grond</p> <p>Σέ, φυγάδα jou, (een) balling</p> <p>γῆ bodem/aarde</p> <p>Wanneer ook in kolon 26, hier niet meer aanrekenen.</p> <p>ἔξω behalve/zonder</p> <p>περάω elke andere betekenis dan 'gaan' of een synoniem daarvan</p> <p>περᾶν vertaald als πέραν</p> <p>φυγάδα in de vertaling ondubbelzinnig met 'ik' verbonden</p>	<p>1</p> <p>1</p> <p>0</p> <p>0</p> <p>0</p> <p>0</p>
29	<p>Kolon 29 (regel 271) maximumscore 2 τὴν σκυθρωπὸν καὶ πόσει θυμουμένην somber/knorrig en boos (zijnde) op je echtgenoot</p>	
	<p>Niet fout rekenen: τὴν σκυθρωπὸν de sombere/knorrige</p> <p>Niet fout rekenen: een toevoeging om duidelijk te maken dat kolon 29 op Medea betrekking heeft, bijvoorbeeld: somber enz. als je bent / omdat je somber enz. bent</p>	
30	<p>Kolon 30 (regel 272) maximumscore 1 Μήδει' Medea/Medeia</p> <p>Medei/Medei'</p>	<p>0</p>

Vraag	Antwoord	Scores
31	<p>Kolon 31 (regel 273) maximumscore 2 λαβοῦσαν δισσὰ σὺν σαυτῇ τέκνα, nadat je je/de twee kinderen met je(zelf) / bij je(zelf) (mee)genomen/(mee)gekregen hebt / met je/de twee kinderen in gezelschap van jezelf / bij je(zelf)</p>	
	<p>Niet fout rekenen: terwijl je je/de twee kinderen met je(zelf) meeneemt λαβοῦσαν in de vertaling verbonden met 'balling': nadat je als balling ... δισσός dubbel/tweemaal</p>	<p>1 0</p>
32	<p>Kolon 32 (regel 274) maximumscore 1 καὶ μή τι μέλλειν· en (ik beveel jou) helemaal/beslist niet te treuzelen / niet enigszins/iets te treuzelen</p>	
33	<p>Kolon 33 (regel 274-275) maximumscore 1 ὡς ἐγὼ βραβεὺς λόγου τοῦδ' εἰμί, want ik ben verantwoordelijk voor dit bericht/woord/bevel/besluit</p>	
34	<p>Kolon 34 (regel 275) maximumscore 2 κούκ ἄπειμι πρὸς δόμους πάλιν en ik zal niet weer weggaan / (weer) teruggaan / en ik ga niet weer weg / (weer) terug naar mijn/het paleis/huis / mijn familie</p>	
	<p>ἄπειμι ik ben weg/terug δόμους vertaald met meervoud δόμος vertrek/kamer Wanneer δόμους vertaald is met 'vertrekken/kamers', hiervoor slechts 1 scorepunt in mindering brengen.</p>	<p>0 1 1</p>
35	<p>Kolon 35 (regel 276) maximumscore 2 πρὶν ἄν σε γαίᾳς τερμόνων ἔξω βάλω. voor(dat) ik jou buiten de grenzen van het/mijn/dit land/gebied / de/mijn/deze stad geworpen zal hebben / heb / zal werpen / werp</p>	
	<p>Niet fout rekenen: πρὶν tot(dat) Niet fout rekenen: γαῖα grond Niet fout rekenen: βάλλω drijven/plaatsen/brengen γαῖα bodem/aarde Wanneer ook γῆ in kolon 26 en/of 28, hier niet meer aanrekenen.</p>	<p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
<p>Kolon 36 (regel 277)</p> <p>36 maximumscore 2</p>	<p>Αἰαῖ· πανώλης ἢ τάλαιν' ἀπόλλυμαι· Helaas/Ach/Aiai; helemaal verloren verdwijn ik, (de) ongelukkige / ik, (de) ongelukkige, ga helemaal verloren</p> <p>ἢ of ἀπόλλυμαι niet vertaald met eerste persoon enkelvoud</p>	<p>0 0</p>
<p>Kolon 37 (regel 278)</p> <p>37 maximumscore 1</p>	<p>ἐχθροὶ γὰρ ἐξιᾶσι πάντα δὴ κάλων, want mijn/de vijanden gaan (nu/dus/werkelijk) vol in de aanval</p> <p>Niet fout rekenen: ἐχθροὶ ἐξιᾶσι vertaald met enkelvoud</p>	
<p>Kolon 38 (regel 279)</p> <p>38 maximumscore 2</p>	<p>κούκ ἔστιν ἄτης εὐπρόσοιστος ἔκβασις. en er is geen gemakkelijke ontsnapping aan/uit/van het onheil / de misdaad / en (de) ontsnapping aan/uit/van het onheil / de misdaad is niet gemakkelijk</p> <p>Niet fout rekenen: ἔστιν εὐπρόσοιστος ἔκβασις het is gemakkelijk te ontsnappen Niet fout rekenen: ἄτη verblinding</p>	
<p>Kolon 39 (regel 280)</p> <p>39 maximumscore 2</p>	<p>Ἐρήσομαι δὲ καὶ κακῶς πάσχουσ' ὅμως· (En/Maar) hoewel ik slecht behandeld word / er slecht aan toe ben, zal ik toch vragen</p> <p>Niet fout rekenen: Ἐρήσομαι ik vraag Niet fout rekenen: καὶ κακῶς πάσχουσ' hoewel ik slecht behandeld ben Niet fout rekenen: καὶ κακῶς πάσχουσ' ὅμως hoewel ik toch slecht behandeld word / er toch slecht aan toe ben Niet fout rekenen: πάσχω lijden / gestraft worden καὶ κακῶς πάσχουσ' hoewel ik slecht behandeld werd/was / er slecht aan toe was</p>	<p>1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
<p>40</p>	<p>Kolon 40 (regel 281) maximumscore 2 τίνος μ' ἕκατι γῆς ἀποστέλλεις, Κρέον; waarom / wegens wat verban je mij / stuur je mij weg uit het/je land/gebied/stad, Creon</p>	
	<p>Niet fout rekenen: γῆ grond τίνος μ' ἕκατι wegens wat van mij τίνος ἕκατι wegens wie τίνος verbonden met γῆς ἕκατι verbonden met γῆς γῆ bodem/aarde Wanneer ook in kolon 26 en/of 28 en/of γαῖα in kolon 35, hier niet meer aanrekenen.</p>	<p>0 1 0 0 1</p>
<p>41</p>	<p>Kolon 41 (regel 282) maximumscore 1 Δέδοικά σ' Ik ben bang voor jou</p> <p>Wanneer in kolon 43 μή δράσης is vertaald met 'dat jij/je aandoet / zult aandoen', mag σ' in kolon 41 onvertaald blijven.</p>	
<p>42</p>	<p>Kolon 42 (regel 282) maximumscore 1 – οὐδὲν δεῖ παραμπίσχειν λόγους – het is helemaal niet nodig de waarheid te verzwijgen / ik hoef de waarheid helemaal niet te verzwijgen</p>	
<p>43</p>	<p>Kolon 43 (regel 283) maximumscore 2 μή μοί τι δράσης παιῖδ' ἀνήκεστον κακόν. dat jij/je (mij) mijn kind/dochter een (of ander) onherstelbaar kwaad aandoet / zult aandoen</p>	
	<p>Niet fout rekenen: τι in enig opzicht / enigszins Niet fout rekenen: τι ἀνήκεστον κακόν iets, een onherstelbaar kwaad / iets onherstelbaar(s) slechts μή dat niet μή δράσης jij moet niet aandoen / doe niet aan / laat jij niet aandoen</p>	<p>0 1</p>

Vraag	Antwoord	Scores
<p>Kolon 44 (regel 284)</p> <p>44 maximumscore 2</p>	<p>Συμβάλλεται δὲ πολλὰ τοῦδε δείματος· (En) veel zaken geven aanleiding tot / veel geeft aanleiding tot deze/die angst</p>	
	<p>Niet fout rekenen: τοῦδε δείματος tot (de) angst hiervoor/daarvoor πολλὰ het meeste πολλὰ vaak/hevig τοῦδε δείματος tot (de) angst voor deze/hem/haar</p>	<p>1 0 0</p>
<p>Kolon 45 (regel 285)</p> <p>45 maximumscore 1</p>	<p>σοφὴ πέφυκας jij bent (van nature) slim/wijs/handig/sluw</p>	
	<p>Niet fout rekenen: jij bent slim/wijs/handig/sluw geboren</p>	
<p>Kolon 46 (regel 285)</p> <p>46 maximumscore 1</p>	<p>καὶ κακῶν πολλῶν ἴδρις, en kundig in vele rampen/ziektes / veel verderfelijks/slechtheid</p>	
<p>Kolon 47 (regel 286)</p> <p>47 maximumscore 1</p>	<p>λυπῆ δὲ en je voelt je gekwetst</p>	
<p>Kolon 48 (regel 286)</p> <p>48 maximumscore 2</p>	<p>λέκτρων ἀνδρὸς ἐστερημένη. doordat/omdat je beroofd bent / beroofd (als je bent) van het huwelijk met je man / van de man van je bed/huwelijk</p>	
	<p>Niet fout rekenen: λέκτρων ἀνδρὸς (van) het bed van je man λέκτρων vertaald met meervoud</p>	<p>1</p>

Bronvermeldingen

tekst 1	Homerische Hymne aan Demeter 251-264, vertaling A.S. Hartkamp, Groningen 2011
tekst 2	Euripides, Bacchae 1-42
afbeelding 1	https://www.deviantart.com/lollerzombie/art/Bitches-and-Wine-187367707 (bekeken op 23 april 2019)
tekst 3	Euripides, Bacchae 787-827
tekst 4	Euripides, Medea 269-286
vraag 4	Pausanias, 9.12.3 en 9.16.7, vertaling J. Abbenes, Soest 2012
vraag 13	Bijbel, Handelingen van de Apostelen 26:13-14
vraag 20	Y. Sjoukes, 21 september 2017, https://www.bndestem.nl/columns/mannen-in-rokken-een-beetje-vreemd-maar-wel-lekker-geef-t-tijd~a7c1a4ec/ (bekeken op 29 mei 2019)
vraag 22	Euripides, Bacchae 862-870, vertaling W. Courteaux en B. Claes, Amsterdam 2003